

Wymagania i kryteria edukacyjne

Przedmiot: Biznes i zarządzanie

Zespół Szkół w Parczewie

I. Podstawa prawna

- Opracowane na podstawie Statutu Zespołu Szkół w Parczewie – Dział VII „Wewnątrzszkolne zasady oceniania”;
- Ustawy o systemie oświaty oraz Rozporządzenia MEN z 22 lutego 2019 r. w sprawie oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów (Dz.U. 2019 poz. 373);

II. Ogólne kryteria ocen

Ocena

Kryteria ogólne

Celująca (6)

Uczeń osiąga 100% na sprawdzianach;
wykazuje inicjatywę, twórczo rozwija
pomysły biznesowe; bierze udział i odnosi
sukcesy w konkursach lub projektach;
aktywny w zajęciach pozalekcyjnych.

Bardzo dobra (5)

Opanował pełen zakres wiedzy, potrafi
analizować i proponować rozwiązania
zarządcze, prowadzić proste analizy case-
studies, wykorzystuje poprawne terminy
biznesowe, samodzielnie poszukuje
wiedzy.

Dobra (4)

Opanował istotne zagadnienia programu, rozumie pojęcia i umiejętnie je stosuje, zdarza się drobne potknięcie w terminologii, samodzielnie rozwiązuje typowe zadania.

Dostateczna (3)

Zna podstawowe pojęcia i narzędzia zarządzania, stosuje je w typowych sytuacjach, wymaga podpowiedzi przy zastosowaniu bardziej złożonych koncepcji.

Dopuszczająca (2)

Opanował minimalny zakres wiedzy – rozpoznaje najważniejsze pojęcia (np. marketing, planowanie), wymaga wsparcia w zadaniach o małym stopniu trudności.

Niedostateczna (1)

Nie opanował podstawowych kwestii, ma trudność ze zrozumieniem prostych pojęć, popełnia rażące błędy, nie współpracuje przy uzupełnianiu braków.

Przy wystawianiu ocen z biznesu i zarządzania obowiązuje następująca skala ocen:

PRZEDZIAŁ %	OCENA
<0-29>	1
(30-49>	2
(50-74>	3
(75-89>	4
(90-100>	5
Wg kryteriów na ocenę celującą	6

III. Formy oceniania i kontrakt edukacyjny

1. Formy oceniania: sprawdziany, testy, zadania praktyczne (analizy, prezentacje), odpowiadanie ustne, aktywność na lekcji.
2. Zapowiedź form pisemnych: co najmniej tydzień wcześniej, z podaniem zakresu materiału; wpis do dziennika elektronicznego.
3. Jawność ocen: każda ocena jest uzasadniona i jawna dla ucznia i rodziców.
4. Nieobecności:
 - Jeśli uczeń nie przystąpił do pracy pisemnej, otrzymuje oznaczenie „nb”, które zostaje zastąpione oceną po wykonaniu zadania.
 - Usprawiedliwiona nieobecność – praca zaległa w porozumieniu z nauczycielem w ciągu maksimum 2 tygodni.
5. Możliwość poprawy: każdy uczeń może raz poprawić ocenę w ciągu dwóch tygodni od oddania pracy, w tym również ocenę pozytywną – ocen poprawiona jest wpisywana niezależnie od wyniku.

6. Uczestnictwo w zajęciach: warunek śródrocznej i rocznej klasyfikacji: min. 50% obecności.

7. Formy aktywności: ocenie podlegają też dodatkowe aktywności, jak udział w projektach, pracy zespołowej, czy inicjatywach szkolnych.

IV. Informowanie i dokumentacja

- Nauczyciel informuje ucznia o postępach, oceny są umotywowane; rodzice uczniów są informowani przez wychowawcę i indywidualne rozmowy.

- Dostępność dokumentacji: prace pisemne i dziennik można przeglądać na życzenie ucznia lub rodziców w obecności nauczyciela lub wychowawcy.

V. Dodatkowe postanowienia

- Uczniowie z opinią PPP lub orzeczeniem – mogą być zwolnieni z części wymagań lub dostosowanie ich, zgodnie z postanowieniami Statutu.

Temat	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca)	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna)	Wymagania rozszerzające (ocena dobra)	Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra)	Wymagania wykraczające (ocena celująca)
I. Człowiek – istota przedsiębiorcza					
	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:
1.1. Znaczenie przedsiębiorczości	– wyjaśnia znaczenie pojęcia <i>przedsiębiorczość</i>	– wyjaśnia pojęcia <i>innowacyjność</i> i <i>kreatywność</i>	– charakteryzuje <i>innowacyjność</i> i <i>kreatywność</i> – zna sposoby pobudzania kreatywnego myślenia	– uzasadnia rolę i znaczenie przedsiębiorczości i innowacyjności w gospodarce rynkowej	– udowadnia na własnych przykładach wpływ kreatywności i przedsiębiorczości na rozwój człowieka i gospodarki
1.2. Postawy sprzyjające przedsiębiorczości	– opisuje aktywną postawę człowieka	– określa postawę przedsiębiorczą – wyjaśnia pojęcie <i>samoakceptacja</i> – rozpoznaje przykłady inicjatywności – charakteryzuje cechy człowieka przedsiębiorczego	– charakteryzuje <i>kreatywność</i> i <i>inicjatywność</i> jako istotne cechy osoby przedsiębiorczej – opisuje zachowania uległe, asertywne i agresywne	– dostrzega znaczenie przedsiębiorczości w życiu osobistym i rozwoju społeczno-gospodarczym w skali lokalnej, regionalnej, krajowej i globalnej	– udowadnia na przykładach znaczenie samoakceptacji w zachowaniu asertywnym i w kształtowaniu cech przedsiębiorczych
1.3. Kompetencje osoby przedsiębiorczej	– przedstawia umiejętności osoby przedsiębiorczej	– definiuje pojęcia <i>kompetencje twarde</i> , <i>kompetencje miękkie</i>	– charakteryzuje umiejętności człowieka przedsiębiorczego	– analizuje poziom własnej przedsiębiorczości i kreatywności	– planuje wykorzystanie własnych zachowań asertywnych w działaniach przedsiębiorczych
1.4. Komunikacja interpersonalna	– wskazuje elementy procesu komunikacji – rozróżnia komunikację werbalną i niewerbalną	– charakteryzuje elementy procesu komunikacji – wskazuje przyczyny zakłóceń w procesie komunikacji	– analizuje zakłócenia w komunikacji interpersonalnej i proponuje sposoby ich likwidowania	– uzasadnia znaczenie skutecznej komunikacji w budowaniu właściwych relacji społecznych	– analizuje własne umiejętności komunikacyjne i świadomie pracuje nad ich doskonaleniem

	– wymienia środki komunikacji interpersonalnej				
1.5. Sposoby wywierania wpływu na ludzi	– wymienia reguły wpływu społecznego	– podaje sytuacje wykorzystywania reguł wpływu – odróżnia perswazję od manipulacji	– wymienia techniki manipulacyjne – wyjaśnia szkodliwość manipulacji – podaje sposoby obrony przed manipulacją	– klasyfikuje manipulacje ze względu na treść (wymienia rodzaje manipulacji) – przedstawia przykłady metod i technik manipulacji stosowanych w przestrzeni publicznej	– przedstawia własny przykład analizy informacji pochodzącej z różnych źródeł
1.6. Zarządzanie czasem	– wymienia przynajmniej trzy metody zarządzania sobą w czasie	– przedstawia konsekwencje złego zarządzania czasem – opisuje metody i techniki zarządzania sobą w czasie	– podaje przyczyny złego zarządzania czasem – opisuje proces zarządzania czasem	– wskazuje techniki zarządzania czasem podnoszące efektywność pracy zespołowej i efektywność pracy indywidualnej	– planuje swoje działania z wykorzystaniem metod zarządzania sobą w czasie
1.7. Podejmowanie decyzji	– wymienia cele podejmowania decyzji – wyjaśnia czynniki wpływające na podjęcie decyzji – przedstawia bariery utrudniające podejmowanie decyzji	– wymienia metody wspomagające proces decyzyjny (analiza SWOT, burza mózgów, drzewko decyzyjne)	– charakteryzuje etapy podejmowania decyzji – opisuje metody wspomagające proces decyzyjny (analiza SWOT, burza mózgów, drzewko decyzyjne)	– przedstawia modele podejmowania decyzji	– stosuje metody wspomagające podejmowanie decyzji
1.8. Praca zespołowa	– wyjaśnia pojęcia <i>grupa społeczna, lider</i>	– wymienia zasady dobrej współpracy	– opisuje fazy budowania oraz organizację grupy	– analizuje zalety i wady pracy zespołowej	– analizuje siebie jako lidera grupy

		– wymienia bariery budowania zespołu	– wymienia cechy lidera		
Sprawdzian					
II. Zarządzanie projektami					
2.1. Specyfika projektu	– podaje przykłady projektów z różnych dziedzin	– wyjaśnia pojęcia <i>projekt, projektowanie, zarządzanie projektem</i> – klasyfikuje projekty ze względu na rodzaj i dziedzinę	– wskazuje cechy projektu – klasyfikuje projekty realizowane w szkołach	– podaje pomysły projektów do realizacji w szkole	– omawia projekty, w realizacji których uczestniczył w szkole
2.2. Etapy projektu	– wymienia etapy realizacji projektu	– wskazuje ryzyka mogące zakłócać realizację projektu	– charakteryzuje etapy realizacji projektu – wymienia role w zespole realizującym projekt	– przypisuje zadania do etapów realizacji projektu	– analizuje swoje zadania przy realizacji projektów szkolnych i ocenia swoją rolę
2.3. Definiowanie celów projektu	– podaje metodę SMART stosowaną przy wyznaczaniu celów	– charakteryzuje cechy opisujące cele projektu	– wyznacza cele wskazanego przedsięwzięcia	– konkretyzuje cele metodą 6xW	– stosuje metodę SMART przy wyznaczaniu własnych celów
2.4. Harmonogram, budżet i ewaluacja projektu	– wyjaśnia, czym jest harmonogram projektu	– opisuje diagram Gantta i wpisuje w niego harmonogram przykładowego przedsięwzięcia	– przygotowuje budżet przykładowego przedsięwzięcia	– wyjaśnia sens opracowania harmonogramu, budżetu i ewaluacji projektu	– opracowuje harmonogram, budżet i ewaluację projektu
Sprawdzian					
III. Gospodarka rynkowa					
3.1. Przedsiębiorczość w gospodarce	– wymienia cztery typy gospodarek	– charakteryzuje typy gospodarek – wyjaśnia, czym zajmuje się ekonomia	– opisuje zasady racjonalnego gospodarowania	– wyjaśnia czynniki wpływające na dobrobyt	– podaje argumenty na temat znaczenia przedsiębiorczości dla

					budowania dobrobytu państwa
3.2. Zalety gospodarki rynkowej	– rozróżnia typy gospodarek w Polsce po II wojnie światowej	– charakteryzuje funkcjonowanie gospodarki centralnie planowanej w Polsce – wyróżnia cechy gospodarki rynkowej	– wskazuje skutki gospodarki centralnej w Polsce – analizuje proces transformacji gospodarczej w Polsce – charakteryzuje rolę własności prywatnej i wolności gospodarczej w gospodarce rynkowej	– porównuje gospodarkę centralnie sterowaną i rynkową – charakteryzuje na przykładach stosowanie zasady wolności gospodarczej	– dyskutuje na temat wolności gospodarczej, analizując indeks wolności gospodarczej w różnych krajach
3.3. Prawo popytu	– wyjaśnia pojęcia <i>popyt, prawo popytu</i>	– interpretuje prawo popytu	– wskazuje na wykresie zależność między popytem a ceną – charakteryzuje czynniki wpływające na wielkość popytu	– wyróżnia rodzaje dóbr i podaje ich przykłady	– podaje odstępstwa od prawa popytu (paradoksy popytu)
3.4. Prawo podaży	– wyjaśnia pojęcia <i>podaż, prawo podaży</i>	– interpretuje prawo podaży – definiuje pojęcie <i>równowaga rynkowa</i>	– wskazuje na wykresie zależność między podażą a ceną – charakteryzuje czynniki wpływające na wielkość podaży	– analizuje zależności między popytem, podażą a ceną (przesunięcia krzywych)	– analizuje znaczenie mechanizmu rynkowego dla funkcjonowania gospodarki rynkowej
3.5. Rodzaje rynków	– wyjaśnia, czym jest rynek i podaje przykłady rynków	– podaje kryteria klasyfikacji rynków	– opisuje rodzaje konkurencji – wyjaśnia funkcje rynku	– charakteryzuje przykłady rynków, stosując różne klasyfikacje	– rozpracowuje znaczenie konkurencji dla konsumenta i dla gospodarki

				– wskazuje negatywne skutki ograniczenia konkurencji na rynku	
3.6. Podmioty gospodarki rynkowej	– wyróżnia podmioty gospodarki rynkowej	– opisuje rolę gospodarstwa domowego jako podmiotu gospodarki rynkowej	– charakteryzuje podmioty gospodarki i opisuje ich rolę	– opisuje schemat obiegu okrężnego – analizuje zależności między podmiotami gospodarczymi	– analizuje wpływ zdarzeń na obieg okrężny gospodarki
3.7. Ochrona konsumenta	– wyjaśnia pojęcia <i>konsument, klient, reklamacja</i> – zna prawa konsumenta do składania reklamacji	– wskazuje ustawy regulujące prawa konsumenta – wskazuje ustawę o ochronie danych osobowych – podaje instytucje ochrony konsumenta – odróżnia nieuczciwe praktyki konsumenckie – wyjaśnia pojęcia <i>gwarancja, rękojmia</i> – sporządza pismo reklamacyjne według wzoru	– charakteryzuje prawa konsumenta – charakteryzuje zakres ochrony danych osobowych – wskazuje podstawy prawne do złożenia reklamacji	– charakteryzuje organizacje i instytucje wspierające konsumenta – wskazuje formy rozstrzygania sporów konsumenckich	– analizuje realizację praw konsumenta i ochrony danych osobowych w Polsce
3.8. Wskaźniki gospodarcze	– wymienia wskaźniki ekonomiczne charakteryzujące gospodarkę	– wyjaśnia pojęcia <i>PKB, PKB per capita, inflacja, bezrobocie</i> – wyjaśnia, do czego wykorzystywane są wskaźniki ekonomiczne	– opisuje przyczyny i skutki inflacji – wyjaśnia przyczyny bezrobocia	– wyszukuje i interpretuje bieżące wskaźniki ekonomiczne – interpretuje wskaźniki zatrudnienia	– wykorzystuje interpretacje wskaźników w dyskusji

				i bezrobocia, analizując wielkość PKB kraju	
3.9. Budżet państwa	– wyjaśnia pojęcia <i>budżet państwa, dochody budżetu, wydatki budżetowe</i>	– wymienia wewnętrzne i zewnętrzne funkcje państwa – wyróżnia podstawowe źródła wpływów do budżetu – wskazuje zadania finansowane przez budżet państwa – wyjaśnia pojęcie <i>deficyt budżetowy</i>	– podaje zasady polityki budżetowej państwa – wyjaśnia wpływy deficytu budżetowego na funkcjonowanie gospodarki	– określa funkcje budżetu – analizuje powstawanie deficytu i długu publicznego	– analizuje sprawozdania z wykonania budżetu państwa – dyskutuje na temat wpływu długu publicznego na rozwój gospodarczy
3.10. Budżet jednostek samorządu lokalnego	– wyjaśnia pojęcia <i>samorząd lokalny, budżet samorządu lokalnego</i>	– wymienia źródła dochodów jednostek samorządowych – wymienia zadania finansowane przez gminę	– wyjaśnia pojęcie <i>budżet obywatelski</i> i wymienia, co może być z niego finansowane	– analizuje wpływy i wydatki swojej (lub wybranej) gminy – wymienia projekty finansowane z budżetu swojej gminy	– przedstawia pomysły projektów do realizacji w ramach budżetu obywatelskiego
3.11. Patriotyzm gospodarczy	– wyjaśnia pojęcie <i>patriotyzm gospodarczy</i>	– wskazuje przykłady patriotyzmu gospodarczego	– wymienia zalety patriotyzmu gospodarczego	– analizuje przykłady działań, wskazując na przejawy patriotyzmu gospodarczego – proponuje działania propagujące patriotyzm gospodarczy	– podejmuje dyskusje na temat kontrowersji wokół patriotyzmu gospodarczego
Sprawdzian					

Tematy projektów uczniowskich	–	–	–	– ocenia propozycje projektów, dyskutując szansę ich realizacji	– podaje własne propozycje projektów do dyskusji i realizacji
-------------------------------	---	---	---	---	---

Temat	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca)	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna)	Wymagania rozszerzające (ocena dobra)	Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra)	Wymagania wykraczające (ocena celująca)
IV. Finanse osobiste					
	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:
4.1 Rola pieniędzy w gospodarce	- wyjaśnia, na czym polega dojrzałość finansowa, - określa znaki pieniężne w Polsce,	- wyjaśnia, czym jest pieniądz, omawia jego formy na przestrzeni wieków i współcześnie - zna zabezpieczenia polskich monet i banknotów	- wymienia funkcje pieniądza, - omawia obieg pieniądza w gospodarce, - rozróżnia postawy ludzkie wokół pieniądza	- omawia funkcje pieniądza i jego znaczenie dla rozwoju gospodarki, - omawia postawy wobec pieniądza,	- dyskutuje na temat postaw ludzkich wobec pieniądza, dojrzałości finansowej i przyszłości pieniądza
4.2 Instytucje rynku finansowego	- wskazuje instytucje działające na rynku finansowym	- rozróżnia zadania instytucji rynku finansowego - wymienia funkcje banku centralnego - charakteryzuje rolę NBP jako banku banków	- opisuje zadania Rady Polityki Pieniężnej, Komisji Nadzoru Finansowego, Giełdy Papierów Wartościowych na rynku finansowym - wyjaśnia cele i charakteryzuje instrumenty polityki pieniężnej	- charakteryzuje rolę NBP, RPP, KNF, BFG, GPW i Rzecznika Finansowego w funkcjonowaniu systemu finansowego w Polsce	- analizuje rolę instytucji rynku finansowego w utrzymaniu wartości pieniądza i w funkcjonowaniu gospodarki narodowej, przedsiębiorstw i w życiu człowieka

4.3 Budżet gospodarstwa domowego	- wyjaśnia pojęcia: <i>gospodarstwo domowe, budżet, spirala zadłużenia</i>	- opisuje funkcje gospodarstw domowych - wymienia rodzaje dochodów i wydatków gospodarstw domowych	- wyjaśnia zasady tworzenia budżetu domowego - wymienia sposoby wychodzenia ze spirali zadłużenia	- przygotowuje plan budżetu gospodarstwa domowego - wymienia sposoby zapobiegania deficytowi i unikania wpadnięcia w spiralę zadłużenia	- objaśnia zależność między potrzebami członków gospodarstwa domowego a planowaniem budżetu rodziny
4.4 Rodzaje podatków	- wymienia podatki, których bezpośrednim płatnikiem są gospodarstwa domowe - wyjaśnia czym jest akcyza	- rozróżnia podatki pośrednie i bezpośrednie - rozróżnia podatki dochodowe PIT i CIT	- charakteryzuje podatki dochodowe - charakteryzuje podatki pośrednie - wyjaśnia sposoby naliczania podatków (podatek progresywny, liniowy, degresywny)	- klasyfikuje podatki według różnych kryteriów - objaśnia funkcje podatków	- analizuje znaczenie podatków w dochodach państwa - przedstawia argumenty za i przeciw podnoszeniu podatków
4.5 Wynagrodzenie i deklaracja podatkowa PIT	- wyjaśnia pojęcia: <i>płaca netto, płaca brutto</i> - wyjaśnia, czym jest deklaracja podatkowa PIT - wyróżnia sposoby składania deklaracji PIT	- wyjaśnia różnice między płacą netto a płacą brutto - objaśnia sposób sporządzania zeznania podatkowego PIT -	- przedstawia zasady wypełniania deklaracji PIT i możliwości odliczeń od podatku	- charakteryzuje koszty pracy - opisuje korzystanie z elektronicznego sposobu rozliczenia podatku dochodowego	- formułuje argumenty za i przeciw stosowaniu podatku progresywnego i liniowego - przedstawia argumenty za i przeciw podnoszeniu płacy minimalnej
4.6 Formy oszczędzania i inwestowania	- wyjaśnia pojęcia: <i>oszczędzanie, inwestowanie, ryzyko</i> - wymienia formy oszczędzania	- wymienia formy inwestowania - wyjaśnia różnicę między inwestowaniem a hazardem	- opisuje kryteria wyboru rodzaju inwestycji - charakteryzuje czynniki wpływające na ryzyko inwestycji	- określa czynniki wpływające na skłonność do oszczędzania - charakteryzuje sposoby	- przeprowadza symulację inwestycji w wybrane formy - porównuje propozycje lokowania kapitału

		-		minimalizowania strat przy inwestycjach	
4.7 Usługi bankowe	- przedstawia zakres usług świadczonych przez banki - wyjaśnia pojęcie: odsetki - wyjaśnia skrót: RRSO	- analizuje oferty usług bankowych w zakresie kont osobistych, kart płatniczych, lokat terminowych, rodzajów kredytów - wyjaśnia różnicę między kredytem i pożyczką - wyjaśnia pojęcie: zdolność kredytowa - wyjaśnia zasady bezpiecznego korzystania z bankowości elektronicznej - porównuje RRSO banków i pozabankowych instytucji pożyczkowych	- krytycznie analizuje przykładową umowę kredytu lub pożyczki - oblicza odsetki od lokat i kredytów - charakteryzuje elementy umowy kredytowej - projektuje koszty kredytu	- porównuje działalność depozytowo-kredytową banków komercyjnych, spółdzielczych i SKOK-ów	- porównuje i ocenia oferty banków pod kątem dopasowania do potrzeb różnych klientów
4.8 System ubezpieczeń społecznych i zdrowotnych	- wyjaśnia, czym zajmuje się system ubezpieczeń społecznych w Polsce i jakie jest jego zadanie	- charakteryzuje ubezpieczenia społeczne - opisuje filary ubezpieczenia emerytalnego	- wyjaśnia, co przysługuje osobie ubezpieczonej z tytułu poszczególnych ubezpieczeń społecznych i	- opisuje wysokości składek ponoszonych przez pracownika i pracodawcę na ubezpieczenia społeczne	- przedstawia zalety i wady polskiego systemu ubezpieczeń społecznych i ubezpieczenia zdrowotnego

		- wyjaśnia zakres ubezpieczenia zdrowotnego	ubezpieczenia zdrowotnego		
4.9 Rynek ubezpieczeń	- wyjaśnia pojęcie: ubezpieczenie - wymienia ubezpieczenia majątkowe i osobowe	- wyjaśnia funkcje ubezpieczeń - wymienia ubezpieczenia obowiązkowe i dobrowolne - rozróżnia ubezpieczenia majątkowe i osobowe - wyjaśnia pojęcie: <i>polisa ubezpieczeniowa, OWU</i>	- charakteryzuje zakres ubezpieczeń majątkowych i osobowych - charakteryzuje elementy umowy ubezpieczeniowej	- analizuje ogólne warunki wybranego ubezpieczenia - porównuje oferty ubezpieczycieli według zakresów ochrony i sum ubezpieczeniowych	- dokonuje analizy porównawczej umów ubezpieczeniowych - analizuje funkcjonowanie systemu ubezpieczeń majątkowych i osobowych w Polsce
4.10 Giełda i rynek papierów wartościowych	- wymienia podstawowe papiery wartościowe: akcje i obligacje - wyjaśnia rolę GPW na rynku finansowym	- charakteryzuje funkcjonowanie i zadania GPW - posługuje się pojęciami związanymi z giełdą papierów wartościowych (np. <i>ceduła, akcja, obligacja, hossa, bessy</i>)	- charakteryzuje podstawowe papiery wartościowe: akcje i obligacje - opisuje, jak można zostać inwestorem giełdowym - posługuje się pojęciami (np. <i>analiza techniczna, analiza fundamentalna</i>)	- odczytuje wykresy notowań spółek na GPW - opisuje działalność towarzystw funduszy inwestycyjnych	- analizuje sytuację spółek na rynkach GPW
4.11 Finansowe zabezpieczenie przyszłości	- wyjaśnia, na czym polega finansowe	- wskazuje formy oszczędzania w poszczególnych	- wyjaśnia procent składany i czynniki	- charakteryzuje różne narzędzia i źródła informacji finansowej	- analizuje koszty zarządzania inwestycjami

	zabezpieczenie przyszłości - wyróżnia filary ubezpieczenia emerytalnego	filarach systemu ubezpieczenia emerytalnego - wymienia czynniki wpływające na wysokość przyszłej emerytury	wpływające na jego efektywność - omawia czynniki wpływające na wysokość emerytury	- charakteryzuje różne formy oszczędzania na przyszłość dostępne w tzw. trzecim filarze (np. IKE, IKZE)	zabezpieczenia emerytalnego
4.12 Etyka na rynku finansowym	- podaje przykłady nieetycznych zachowań na rynku finansowym	- wyjaśnia nieetyczny aspekt piramid finansowych - wskazuje sposoby ochrony przed nadużyciami finansowymi	- wyjaśnia, na czym polegają oszustwa podatkowe i nieetyczne praktyki na rynku kapitałowym - charakteryzuje rolę i kompetencje Rzecznika Finansowego	- charakteryzuje sposoby ochrony przed nadużyciami finansowymi - opisuje etyczne zachowania na rynku finansowym	- ocenia etyczny wymiar przykładów praktyk i zachowań na rynku finansowym
V. Rynek pracy					
5.1 Planowanie kariery zawodowej	- wyjaśnia pojęcie: <i>kariery zawodowej</i>	- prezentuje ścieżki kariery znanych osób	- wyjaśnia czynniki wpływające na przebieg kariery - ocenia wpływ tych czynników na kariery znanych osób	- planuje swoją ścieżkę kariery zawodowej określając jej etapy	- wyznacza cele metodą SMART na poszczególnych etapach planowanej ścieżki kariery zawodowej - analizuje szanse ich realizacji
5.2 Analiza kompetencji i plan ścieżki edukacyjnej	- opisuje system edukacyjny w Polsce	- wymienia techniki wspierające podejmowanie decyzji - rozróżnia rodzaje kompetencji i podaje ich przykłady	- opisuje różne rodzaje kompetencji - opisuje techniki podejmowania decyzji	- analizuje własne kompetencje - planuje swoją ścieżkę edukacyjną	- stosuje różne techniki podejmowania decyzji planując własną ścieżkę edukacyjną

5.3 Poszukiwanie pracy	- wymienia metody poszukiwania pracy - przedstawia formy zdobywania doświadczenia zawodowego	- charakteryzuje aktywne i pasywne metody poszukiwania pracy - ocenia przydatność różnych metod poszukiwania pracy	- charakteryzuje formy zdobywania doświadczenia zawodowego - wskazuje zmiany na rynku pracy w Polsce i na świecie	- interpretuje sformułowania z ofert pracy - charakteryzuje zmiany na rynku pracy w Polsce i na świecie	- charakteryzuje instytucje wspierające osoby poszukujące pracy
5.4 Życiorys (CV) i list motywacyjny	- wymienia dokumenty aplikacyjne	- przygotowuje CV według wzoru - sporządza list motywacyjny według wzoru	- sporządza dokumenty aplikacyjne dotyczące konkretnej oferty pracy	- analizuje błędy w CV i liście motywacyjnym	- dokonuje analizy oczekiwań pracodawców wobec dokumentów aplikacyjnych
5.5 Rozmowa kwalifikacyjna	- wyjaśnia pojęcie rozmowa kwalifikacyjna - określa cel rozmowy kwalifikacyjnej	- opisuje przygotowanie do rozmowy kwalifikacyjnej	- stosuje zasady autoprezentacji w symulowanej rozmowie kwalifikacyjnej	- analizuje sposoby efektywnej rozmowy - przygotowuje (nagrywa) autoprezentację, eksponując własne zalety - projektuje odpowiedzi na tzw. trudne pytania w rozmowie kwalifikacyjnej	- analizuje znaczenie komunikatywności i samoświadomości
5.6 Obowiązki i prawa pracownika i pracodawcy	- wskazują źródło praw i obowiązków pracownika i pracodawcy - wyjaśnia pojęcia: pracownik młodociany, umowa o pracę,	- wymienia podstawowe obowiązki pracownika i pracodawcy wynikające z Kodeksu pracy	- wyjaśnia obowiązki pracownika i pracodawcy wynikające z Kodeksu pracy - opisuje różne formy zatrudniania	- analizuje zalety i wady różnych formy zatrudnienia oraz samozatrudnienia	- analizuje relacje między pracownikami i pracodawcami w kontekście ich praw i obowiązków

	umowy cywilno-prawne	- rozróżnia formy zatrudnienia pracownika wynikające z Kodeksu pracy i Kodeksu cywilnego - zna zasady zatrudniania pracownika młodocianego	- wymienia elementy umowy o pracę - przedstawia rodzaje umów o pracę i sposoby ich rozwiązywania		
5.7 Etyka w pracy	- wymienia zasady etyczne w pracy - wyjaśnia pojęcia: <i>etyka, mobbing, cyberprzemoc</i>	- wyjaśnia zasady etyczne w pracy - przedstawia przykłady nieetycznych zachowań pracowników i pracodawców	- wyjaśnia, czym zajmuje się Państwowa Inspekcja Pracy	- wyjaśnia konsekwencje nieetycznych zachowań w relacjach pracownik - pracodawca	- tworzy kodeksy etyczne dla przykładowych przedsiębiorstw
VI. Przedsiębiorstwo					
6.1 Zasady zarządzania przedsiębiorstwem	- wyjaśnia, czym jest przedsiębiorstwo i przedsiębiorca - rozróżnia zasoby przedsiębiorstwa	- charakteryzuje zasoby rzeczowe, finansowe, ludzkie i informacyjne - wymienia elementy procesu zarządzania - wyjaśnia efekt synergii w pracy zespołu	- wyjaśnia elementy zarządzania - omawia rolę planowania i jego rodzaje	- objaśnia przebieg procesu zarządzania - opisuje elementy organizacji pracy zespołu	- przygotowuje pytania odnoszące się do procesu zarządzania i przywództwa w zespole do wywiadu z wybranym przedsiębiorcą
6.2 Pomysł na własną działalność gospodarczą	- przedstawia źródła pomysłów na działalność	- przedstawia źródła informacji o rynku i sposoby jego badania	- opisuje badania rynkowe	- ocenia innowacyjność przedsięwzięć	- analizuje przedstawiając argumenty szanse powodzenia różnych

			- opisuje kryteria innowacyjności	- dopasowuje rodzaj badań rynkowych do planowanego przedsięwzięcia	przedsięwzięć w najbliższej okolicy
6.3 Koncepcja własnego biznesu	- definiuje pojęcie: <i>biznesplan</i>	- wyjaśnia funkcje biznesplanu - przedstawia elementy struktury biznesplanu	- wyjaśnia zasady opracowania biznesplanu - analizuje przykładowe biznesplany - wyjaśnia proces rejestracji działalności gospodarczej	- przygotowuje uproszczony biznesplan przedsięwzięcia	- porównuje przydatność biznesplanu i modelu Canvas przedsięwzięcia
6.4 Otoczenie przedsiębiorstwa	- wyjaśnia, czym jest otoczenie przedsiębiorstwa - rozróżnia rodzaje otoczenia przedsiębiorstwa	- rozróżnia elementy otoczenia bliższego - rozróżnia elementy otoczenia dalszego - wyjaśnia cel analizy SWOT jako narzędzia planistycznego	- opisuje makrootoczenie i mikrootoczenie przedsiębiorstwa z wybranej branży - identyfikuje mocne i słabe strony przedsiębiorstwa - identyfikuje szanse i zagrożenia - określa rolę lokalizacji firmy w osiągnięciu sukcesu	- analizuje makrootoczenie i mikrootoczenie przedsiębiorstwa z wybranej branży uwzględniając jego lokalizację	- analizuje sytuację wybranego przedsiębiorstwa w otoczeniu konkurencyjnym na podstawie zebranych informacji
6.5 Finansowanie działalności gospodarczej	- wymienia wydatki związane z prowadzeniem	- rozróżnia rodzaje źródeł finansowania (wewnętrzne i zewnętrzne)	- charakteryzuje i ocenia źródła finansowania	- dokonuje wyboru możliwości finansowania przedsięwzięcia w	- wyjaśnia funkcje inkubatorów i start-upów w rozwoju przedsiębiorczości

	działalności gospodarczej - wyjaśnia pojęcia: <i>koszty, kapitał własny, kapitał obcy</i>	- przedstawia źródła finansowania zewnętrznego	zewnętrznego z instytucji finansowych - charakteryzuje i ocenia źródła finansowania zewnętrznego spoza instytucji finansowych	zależności od jego sytuacji i potrzeb	- przedstawia aktualne możliwości finansowania dostępne dla młodych przedsiębiorców
6.6 Etyka biznesu	- wyjaśnia pojęcia: <i>etyka biznesu, korupcja</i>	- przedstawia przykłady nieetycznych zachowań w biznesie wobec różnych interesariuszy	- przedstawia strategię odpowiedzialnego biznesu (CSR) - wymienia organizacje promujące etykę biznesu	- charakteryzuje działania nieetyczne w biznesie - charakteryzuje formy przeciwdziałania zachowaniom nieetycznym - projektuje kodeks etyczny	- wyjaśnia korzyści wynikające z rozwoju przedsiębiorstwa i osiągania sukcesu rynkowego przy pełnym poszanowaniu zasad etycznych biznesie